

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

Jaargang 5

36

December 2005

<http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief.htm>

Abonneren? Mail!

Woord vooraf

Op de valreep – iets er over zelfs – zend ik jullie de laatste nieuwsbrief van 2005. De laatste maanden waren voor mij nogal druk, vandaar. In dit nummer heb ik een aantal nieuwtjes bij elkaar gesprokkeld waarvan ik vond dat ik ze jullie toch moest meegeven.

De publiciteit die ik in *Klasse voor leerkrachten* kreeg, werpt zijn vruchten af. Sinds het verschijnen van het laatste nummer krijg ik dagelijks inschrijvingen. Deze nieuwe lezers zullen dit nummer al in hun postbus krijgen.

Januari is *Nieuwjaarsmaand*. Ik wens jullie dan ook het allerbeste voor 2006!

Lieven

Voorlichtingsfilms dyslexie

In het kader van het *Masterplan Dyslexie* werd er een DVD uitgebracht waarop er drie korte voorlichtingsfilms staan over dyslexie. Op de achterzijde van de DVD-does lees je het volgende:

Circa 3,5 procent van alle leerlingen in het basis- en het voortgezet onderwijs heeft problemen met het (leren) lezen en spellen als gevolg van dyslexie. Een deel van deze kinderen raakt achterop bij het leren lezen in groep 3 van de basisschool. Anderen lopen pas vast in de brugklas, als ze met moderne vreemde talen te maken krijgen. Of nog later, als ze in het studiehuis steeds meer teksten zelfstandig moeten doorwerken.

Kinderen met dyslexie worden vaak onzeker en hebben minder zelfvertrouwen. Ze komen dikwijls terecht in een lagere vorm van onderwijs, terwijl ze eigenlijk meer kunnen. Het is daarom belangrijk dat hun probleem al vroeg wordt herkend en erkend. Ze kunnen dan tijdig een goede begeleiding krijgen. Dyslexie is beslist geen luiheid, gebrek aan intelligentie of een modeziekte. Dyslexie is wel een ernstig probleem bij het lezen en spellen, dat een bedreiging vormt voor de ontwikkeling van een kind.

De DVD bevat drie films. De eerste is bedoeld voor een breed publiek en gaat over dyslexie in het gehele onderwijs. De tweede film bevat informatie over dyslexie in het (speciaal) basisonderwijs, terwijl de derde film ingaat op dyslexie in het voortgezet onderwijs. Elke film laat zien wat dyslexie inhoudt en wat het belang is van tijdige herkenning ervan. Ook geeft iedere film inzicht in een gerichte aanpak zowel thuis als op school, die ervoor zorgt dat dyslexie geen belemmering hoeft te zijn voor een volwaardige ontwikkeling van kinderen.

Ik bekeek de drie films voor jullie. Dit waren mijn persoonlijke indrukken:

MASTERPLAN DYSLEXIE .NL

- + De voorlichtingsfilms zijn zeer concreet van opzet. Op korte tijd wordt er uitgelegd wat dyslexie is, zonder moeilijke woorden of theorieën. Aryan van der Leij (professor) en Hanneke Wentink (dyslexieprotocol) beschrijven het probleem zeer begrijpelijk.

- + Vroegtijdige onderkenning is wenselijk.
- + Er kan op een school geen sprake zijn van één leerkracht die zich specialiseert in dyslexie.
- + Dyslexie is een zaak van het volledige schoolteam: er moet een beleid zijn dat elke leerkracht onderschrijft en in de praktijk waarmaakt.
- + De leerling moet erkend worden als deskundige van zijn eigen probleem: zoals een leerkracht het in de film uitdrukt: de leerling weet vaak het best wat hij nodig heeft.
- + Leesplezier gaat boven de terreur van het "juiste niveau": laat kinderen zelf kiezen wat ze willen lezen en hun motivatie zal spectaculair verbeteren.
- + Ouders zijn zeer belangrijk bij de ondersteuning van hun dyslectisch kind. Ook dan is een goede afstemming tussen ouders en school van het grootste belang.

De films lijken me bij uitstek geschikt om aan ouders, leerlingen en leerkrachten te vertonen als eerste introductie op het probleem. Aanvullende informatie zal zeker nodig zijn.

Deze DVD kost € 17,50 en kan op <http://www.kpcgroep.nl/publicaties/publicatie/index.asp?pubID=524> online besteld worden. Op <http://www.masterplandyslexie.nl> kan je meer informatie vinden over het Masterplan Dyslexie.

Het belang van ouders bij het verwerven van geletterdheid

Op de Britse website van de *National Literacy Trust*¹ kwam ik een interessante tekst tegen over hoe belangrijk het is ouders te betrekken bij het verwerven van lezen en schrijven van hun kind. Deze tekst werd geschreven in 2001, maar heeft nog niets van zijn belang verloren. Hij kreeg de vorm van een literatuurstudie op basis van Britse en internationale bronnen.

In dit overzicht werden onderzoeken opgenomen die de betrokkenheid van ouders tussen de geboorte van het kind en zijn 16 jaar nagaan.

Het standpunt van de *National Literacy Trust* in verband met de rol van de ouders laat zich in de volgende punten samenvatten:

- + Ouders, grootouders en brussen spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van de opvoeding en het verwerven van kennis en in het cultiveren van plezier bij het leren.
- + Leren lezen en schrijven is niet alleen een opdracht van de school. Lezen en schrijven thuis en in de maatschappij is eveneens belangrijk om tot blijvende leesgewoontes en leesresultaten te komen.
- + Ouders en andere verzorgenden moeten er zich van bewust zijn dat ze een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot het leren van hun kinderen door de opdracht van de school om de kinderen te leren lezen en schrijven te ondersteunen. Daarnaast is het ook belangrijk dat ouders samen met hun kind een aantal activiteiten rond taal, lezen en schrijven doen die niet gericht zijn op het verhogen van de schoolresultaten.
- + Betrokkenheid van de ouders, waarbij kind en ouder een liefdevolle en lerende relatie hebben, verzekert ook steun voor de kinderen op alle andere domeinen van de opvoedkundige ontwikkeling.
- + Men moet op alle terreinen op zoek gaan om ouders te steunen in deze betrokkenheid. Deze ondersteuning moet niet alleen komen vanuit de school maar ook vanuit de media en vanuit de overheid. Deze ondersteuning moet op die manier gebeuren dat ze niet contraproductief is doordat ze een te grote druk legt op ouders en/of kinderen.

Vanuit de onderzoeksliteratuur blijkt dat de volgende vaardigheden karakteristiek zijn van het aanvankelijk lezen en schrijven die de latere resultaten voorspellen² (ik vermeld tussen haakjes de auteurs waarop men terugvalt).

- + Voor vijf jaar letters kunnen identificeren (Tizard, Blatchford, Burke, Farquhar en Plewis, 1988).
- + Verhalen en geschiedenissen begrijpen (Meek, 1992; Wells, 1987).
- + De functie van het schrijven begrijpen (Teale en Sulzby, 1986; Hall, 1987).
- + Lievelingsboekjes hebben (Weinberger, 1996).

¹ Om de tekst te downloaden surf je naar: <http://www.literacytrust.org.uk/Research/consultation.pdf>.

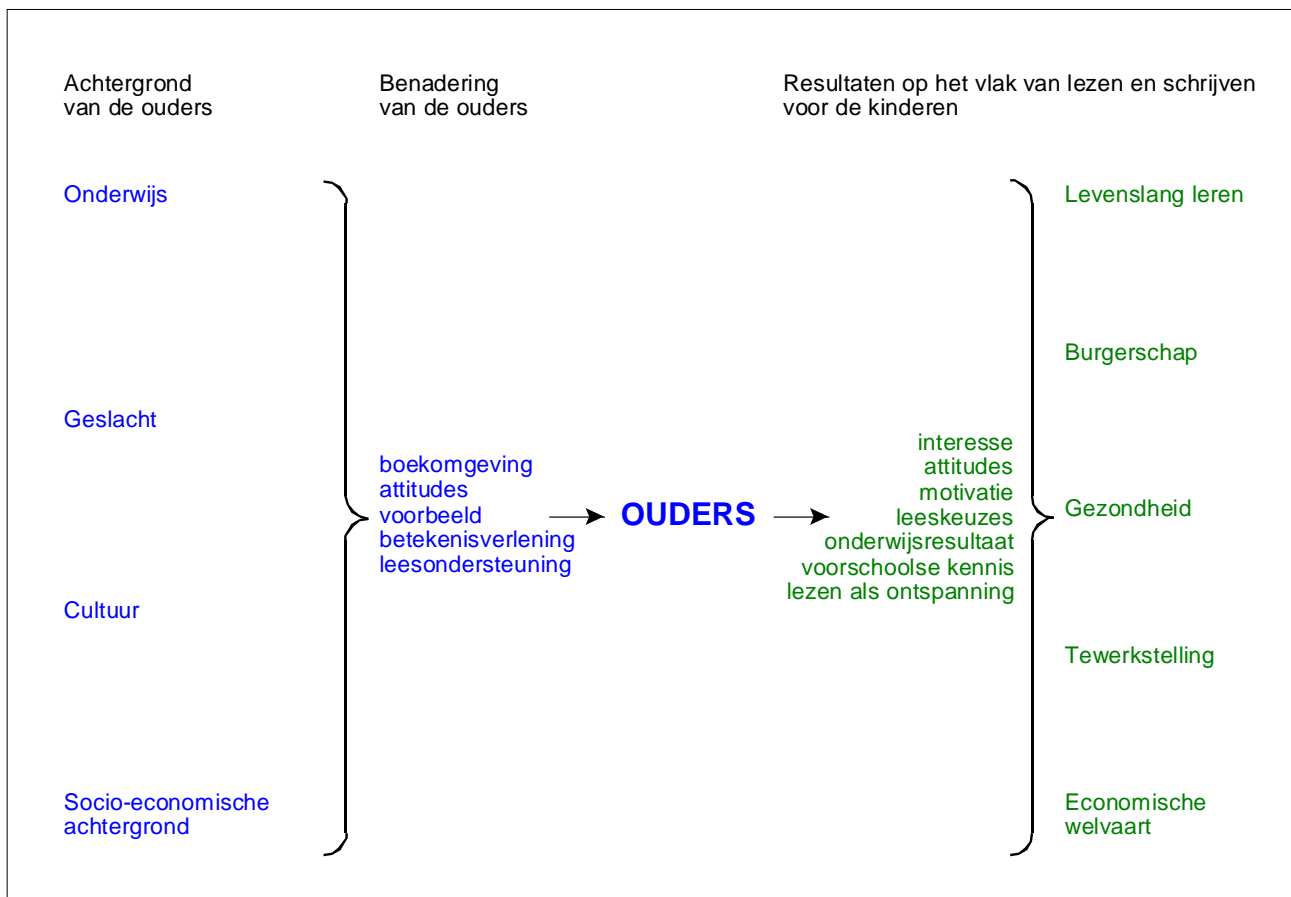
² Tussen haakjes vind je de auteurs waarop het artikel zich baseert. Voor de uitgebreide referenties verwijs ik naar de tekst zelf.

- + Kleuterrijmpjes kennen (Maclean, Bryant and Bradley, 1987).
- + Een zeker fonologisch bewustzijn hebben (Goswami en Bryant, 1990; Stainthorp, 1999).
- + In staat zijn mondeling iets uit te leggen (Crain-Thoresen en Dale, 1992; Dickenson en Beals, 1994).

Op basis van de voorgaande kenmerken beveelt de *National Literacy Trust* de volgende activiteiten tussen ouders en kinderen aan:

- + Een grote variëteit van teksten aan kinderen voorlezen en samen met hen lezen, ook al is het opnieuw lezen van lievelingsverhalen op zich ook waardevol.
- + Kinderen aanmoedigen om te luisteren en te praten en zo hun communicatievaardigheden ontwikkelen.
- + Kinderen helpen om hun begrip van verschillende letters en lettercombinaties te ontwikkelen.
- + De aandacht vestigen op letters en woorden in het dagelijkse leven van de kinderen.
- + Kinderen aanmoedigen om op hun eigen ontwikkelingsniveau te schrijven.
- + Samen met het kind in de vrije tijd activiteiten doen zoals bibliotheekbezoek, boeken aankopen, op de computer activiteiten doen die te maken hebben met lezen en schrijven, spreken over boeken, tijdschriften en kranten die men las.
- + Het lees- en schrijfsucces van een kind herkennen en erkennen waardoor het zelfvertrouwen van het kind stijgt.

Deze aanpak heeft een effect op lange termijn, zoals weergegeven in het volgende schema:

Het is evident dat de *National Literacy Trust* het belang van ondersteuning van de ouders onderstreept: niet alle ouders hebben het geluk van dezelfde achtergrond te kunnen vertrekken.

Het is niet alleen de taak van de school om ouders te ondersteunen. Dat is juist, maar het is zeker een goed begin. Projecten die in Vlaanderen lopen zijn het *Zorgproject Gezellig Beter Samen Lezen*¹ en het netoverschrijdende zorgproject *Gok op wietjes* van de Stad Sint-Niklaas. Het is nog wachten op meer grootschalige projecten vanuit het departement onderwijs. Misschien moeten we met z'n allen nog meer beseffen dat

¹ Zie nieuwsbrief Leren en studeren 24, april 2004, pp.2.

gelijke onderwijskansen voor de kinderen voor een groot stuk ook afhankelijk zijn van de ondersteuningskansen die we de ouders bieden: het onderwijsbeleid zou misschien meer “zorg-aandacht aan de ouders moeten geven zodat zij beter gewapend zijn om hun kinderen te ondersteunen. Het zwaartepunt voor het leren en de leezorg alleen bij de school leggen is niet voldoende. Als we naar de Angelsaksische landen kijken, dan zien we dat men vanuit de officiële instanties de ouders ook meer en meer als een doelgroep op zich gaat beschouwen. Daar wordt er geleidelijk aan een werking opgebouwd die ondersteund wordt met allerlei materialen om de ouders meer bij het onderwijs van hun kinderen te betrekken. Argumenteren dat de nood aan alfabetisering daar groter is dan bij ons doet hier niets ter zake.

Verderop in deze tekst maakt men nog eens extra onderscheid tussen de voorschoolse (0 tot 5 jaar) en de schoolse periode (5 tot 14 jaar) van het kind.

Voorschoolse periode

- + De invloed van de thuisomgeving is de sterkste voorspeller van wat het kind zal bereiken in de kleuterschool. De invloeden die meespelen bij kinderen van 0 tot 3 jaar zijn:
  - De frequentie waarmee het kind thuis speelt met cijfers en letters.
  - De mate waarin ouders de aandacht van het kind vestigen op klanken en letters.
  - De frequentie waarmee ouders voorlezen of met hun kind naar de bibliotheek gaan.
  - De mate waarin de ouders hun kinderen liedjes of rijmpjes aanleren.
  - Ouders die hun kinderen al vroeg in contact brengen met boeken geven hen een significante voorsprong als ze starten in de basisschool.
- + Ouder- of familie-eigenschappen zoals het opleidingsniveau van de moeder en andere socio-economische kenmerken hebben ook een invloed op wat het kind reeds kan als het start op school.
  - Het opleidingsniveau van de ouders hangt samen met de cognitieve ontwikkeling van baby's van 12 tot 27 maanden oud.
  - De hoeveelheid lees- en schrijfmateriaal die thuis voorhanden zijn, hangt samen met de verschillen in sociale klasse. De aanwezigheid van deze materialen heeft haar invloed op de cognitie en de verwerving van het lezen. Wanneer een kind aan het begin van zijn schoolloopbaan niet of nauwelijks kennis gemaakt met de letters van het alfabet dan zal het verwerven van lezen en schrijven vertraagd verlopen. Dit is vaak het geval bij kinderen uit gezinnen met een socio-economische achterstand.
  - Het vroegtijdig kunnen lezen van kinderen, ook bij kinderen met een nadelige achtergrond, is terug te voeren op activiteiten die verband houden met lezen en schrijven, zoals:
    - o Voorlezen.
    - o Hulp bij huiswerk in latere leerjaren.
    - o Het hebben van hoge verwachtingen in verband met het schoolse presteren.
  - Kinderen aan wie voorgelezen wordt, hebben later een grotere belangstelling voor het lezen.
  - Het thuis lezen van verhalen verbetert het taalbegrip van het kind en zijn mogelijkheden om zich expressief uit te drukken.
  - De mondelinge taal die zich ontwikkelt vanuit het lezen tussen ouder en kind is een grote voorspeller voor de latere ontwikkeling van het schrijven.

Schoolse periode

- + Er is een causaal verband tussen de aanwezigheid van boeken en computers thuis en het goed presteren op school.
  - Kinderen die op zevenjarige leeftijd goed kunnen lezen en schrijven, hadden reeds op drie jaar lievelingsboeken.
  - Leesbegrip hangt nauw samen met de volgende factoren:
    - o De aanwezigheid van boeken thuis.
    - o Gesprekken tussen volwassenen en kinderen over de inhoud van boeken en artikels die ze lazen.
    - o Een hoge graad van ondersteuning door de ouders en hoge verwachtingen voor het schoolse presteren.
  - Weinig lezen als ontspanning hangt samen met lage prestaties.

Voor mogelijke interventies en hun effect verwijs ik naar de tekst zelf.